

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(6)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 596 sahifa,
22-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

“Kitobxonlar klubi” modelining ingliz tili to‘garak mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	10
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatida suggestiv yondashuvning o‘rni	14
Arolov Davronjon Davlataliyevich	
Akmeologik yondashuv asosida maktabgacha ta‘lim direktor o‘rinbosarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	19
Asatullayeva Sitora Dilmurod qizi	
Hozirgi o‘zbek tilida neologizmlarning tarixi va bugungi kun taraqqiyoti.....	22
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari bolalarida jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	26
Djurayeva Dilfuza Nuriddin qizi	
Korpus lingvistikasi vositalari yordamida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining til tahlili ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	30
Eshonqulova Sarvinoz Yashinovna	
Talabalarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda sun‘iy intellektning o‘rni va ahamiyati.....	35
Hojiyeva Nasiba Bahodirovna	
Logopedik mashg‘ulotlarni tashkil etish va rejalashtirish moduliga oid mustaqil ta‘lim topshiriqlarini integrativ modellashtirishning innovatsion texnologiyalari.....	39
Ibroximova O‘g‘iloy Inomjon qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida ortiqcha vaznli bolalarga differensial yondashuvning ahamiyati	43
Yuldashev Bobirjon Noibjon o‘g‘li	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotida xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishning ahamiyati.....	48
Muradxanova Munisaxon Ikrom qizi	
Bo‘lajak psixologlarda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishning psixologik imkoniyatlari	54
Nusratova Mexriniso Baxshilloevna	
Inklyuziv ta‘lim tushunchasi va uning zamonaviy pedagogik paradigmalar tizimidagi o‘rni.....	59
Pulatova Dilfuza Azamkulovna	
Magistrlarda “Imposter sindromi”ni yengish orqali kreativ salohiyatni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari.....	66
Qayumov Baxtiyor Zokirjon o‘g‘li	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutqining fonematik rivojlanishi	70
Qurbonova Sevara Suyunovna	
Mikrobiologiya ta‘limida individual pedagogik texnologiyalarni joriy etish mexanizmlari	74
Raxmatov Oxunjon Soibjonovich	
“Estetik tarbiya”, “kreativ kompetensiya”, “estetik tarbiya mexanizmlari” tushunchalarining konseptual asoslari.....	79
Saidova Feruza Akramovna	
Zamonaviy ta‘lim jarayonida neyropedagogika yordamida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.....	84
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
“So‘nggi jadid” Begali Qosimovning ilmiy-pedagogik merosi.....	88
Toxirova Dilshoda Inom qizi	
Ona tili darslarida o‘qib tushunish ko‘nikmasini rivojlantiruvchi mashq va topshiriqlar ustida ishlash	92
Turg‘unova Nilufar Muxiddin qizi	
Ingliz, golland va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning lingvostatistik xususiyatlari.....	96
Xaydarova Go‘zalxon	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishda yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati.....	101
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Farzandlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari	105
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Yoshlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali sotsial manipulyativ ta'sirlarga psixologik barqarorlikni shakllantirish.....	109
<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	
O'quvchilarda modellashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadigan faoliyat usullari	114
<i>Abdurazzaqov O'ktam Abduqayumovich</i>	
Dizartriya shakllarining klinik-patogenetik tahlili va differensial diagnostikasi	120
<i>Axmedova V. T.</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlararo yondashuvga asoslangan integrativ topshiriqlar ishlab chiqishning uslubiy asoslari.....	127
<i>Elmurodova Inoyat Abdumutalibovna</i>	
Deviant xulq-atvorli o'smirlar ijtimoiylashuvining psixologik determinantlari.....	132
<i>Elov Ziyodullo Sattorovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar o'quv natijalarini baholashning pedagogik modeli.....	138
<i>Ernazarov Mirzohid Yo'ldosh o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	145
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv tilshunoslikni joriy etish masalalar	150
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Doston musiqiy merosini o'rganishni uslubiy takomillashtirish mazmuni.....	153
<i>Qo'shayev Ilhom Axtamovich, Nasirova Sevinch Ismatovna</i>	
"Elektr yoritish" fanida mustaqil ta'limning zamonaviy shakllari.....	157
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeвна</i>	
Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish	162
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Kuchkorova Robiya Shuxrat qizi</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	167
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
A Methodological Model for Developing Pedagogical Reflection in Pre-Service EFL Teachers.....	172
<i>Rahimberdiyeva Maftuna Rakhimberdi kizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzining kasbiy kompetentlikka ta'siri	177
<i>Raximova Saboxat Qaxramon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalar va faol ta'lim metodlarining samaradorligi	182
<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarning mazmuni, turlari va funksional ahamiyati.....	190
<i>Safarova Soliha Ilhomovna</i>	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati...	196
<i>Saotmuratova Zebo Yuldash qizi</i>	
Musiqqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	200
<i>Saparov Raxim Muratbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida.....	204
<i>Xolmatova Yodgoroy Baxtiyorjon qizi</i>	
Energetika fanlarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik afzalliklari.....	208
<i>Zoxidov Iqboljon Zokirjonovich</i>	
Методическая модель контекстуального обучения в формировании лингвокультурной компетенции при обучении русскому языку в национальных группах	213
<i>Рустамова Ферузaxon Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Integrating Artificial Intelligence into EFL Academic Writing Instruction: Opportunities, Challenges, and Pedagogical Implications..... 218 Allamurodov Elyor Tursun ugli
	Sahna nutqida adabiy tur va janrlarning metodik talqini..... 223 Dilrabo Jumanova
	Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim ekotizimi: imkoniyatlar va xavflar ..... 227 Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li
	Z avlod bilan ishlashda ta'lim va tarbiyaga oid zamonaviy tendensiyalar ..... 232 Ravshanov Sanjar Tolibjonovich
	Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 235 Saotmuratova Zebo Yuldash qizi
	Tarixiy-ilmiy materiallar va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik tafakkurini rivojlantirish metodikasi..... 239 Toshpulatova Mamura Ismailovna, Mannonova Dilafro'z Ravshan qizi
	Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va muvofiqlashtirish ... 244 Xakimov Abdug'ulom Soyibjonovich
	Ingliz tilini boshqa sohadagilarga o'qitishda grammatik jihatlar ..... 247 Ataboyeva Guliruxsor Baxtiyor qizi
	Methodological Foundations for Developing Environmental Education Through the Integration of Climate Change Education Into Biology Lessons in General Secondary Schools..... 250 Abdurakhmanova Iqbolkhon Yulchiyevna
	Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasi borasidagi qarashlari ..... 255 Berdiyeva Dilnoza A'zamovna
	Ommaviy sport turlari yordamida ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda ilmiy yondashuv ..... 258 Charos Axmadova
	STEAM integratsiyasi orqali maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish ..... 262 Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich
	Maktabgacha ta'lim kafedrasida bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion-metodik faoliyatga tayyorlashni transformatsion boshqarish texnologiyasi ..... 267 Djalalov Baxromjan Begmurzayevich
	Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar ..... 272 Erimmetova Nafisa Bahromovna
	Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi va uning strategiyalari ..... 279 Haqberdiyeva Dinora Qobil qizi
	Maktab direktorlarining moliyaviy boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish tehnologiyalari..... 283 Karimov Jaxongir Abdunabiyevich
	Jadidlar merosiga e'tibor: tarixiy xotira va ma'naviy tiklanish omili..... 287 Madaminova Shaxodat Shomurotovna
	Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni va nutqni baholashdagi imkoniyatlari..... 293 Mahmudova Maftuna Aktam qizi
	Effectiveness of Simulator Technologies in Pilot Training: an Experimental Study ..... 297 Maksudov Ilhomjon Turgunboy o'g'li
	Yangi O'zbekistonda o'qituvchi maqomining huquqiy kafolatlari va pedagogik faoliyat samaradorligi..... 301 Menlibayeva Azima Oralbayevna, Oralbayeva Aziza
	Raqamli jamiyat sharoitida ong transformatsiyasining falsafiy jihatlari..... 305 Muxitdin Nazarov
	10-11-sinf o'quvchilarida o'qishdan yozuvga o'tish ko'nikmasini rivojlantirishning bosqichli metodik tizimi ... 310 Nazarova Shoiraxon Abdumo'min qizi
	Zamonaviy ta'lim paradigmasida "potensial" tushunchasi: shaxsning rivojlanishga qaratilgan ichki imkoniyatlari, bilim, ko'nikma, qobiliyat va kompetensiya..... 314 Qurbonova Gulmira Alisher qizi

Deffenbacherning driving anger scale metodi asosida haydovchilarning agressiv xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini jinslar kesimida o'rganish	318
<i>Rahim Usmonov Raxmonali o'g'li</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	323
<i>Sadoqat Sarmanova Shermahmatovna</i>	
Vizual axborot: paydo bo'lish tarixi, qo'llanish sohalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	328
<i>To'g'izboyev Faxriddin Ulashovich</i>	
Fizika darslarini tashkil etishning mazmuni, mohiyati va didaktik tamoyillari.....	334
<i>Turabova Lobar Xusen qizi</i>	
Ekstrakorporal urug'lantirish orqali tug'ilgan bolalarda xotiraning rivojlanishi	339
<i>Usmonova Xusnora Ergashovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional barqarorligini shakllantirish.....	344
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Milliy va xalq o'yinlari vositasida talabalarni sog'lomlashtirish.....	347
<i>Axmedov Gayratjon Kosimovich</i>	
Деонтология медицинского персонала: этико-профессиональные ориентиры в условиях современной медицины.....	350
<i>Бабаджанова Гулчехра</i>	
Формирование творческого восприятия учащихся на уроках музыки.....	355
<i>Габдулманова Ильнура Минисламовна</i>	
Qizlar tarbiyasida maktab va mahalla hamkorligi monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	358
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida	362
<i>Ergashova Dilafro'z</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy karyerani shakllantirishning metodologik asoslari	365
<i>Hayitova Sarvinov Mahmudovna, Ilmiy rahbar: Ashirova Sojida Baxromovna</i>	
Pedagogical and Methodological Foundations for Developing an Interactive Mobile Application for Teaching English to Preschool Children (Based on the Solobee Project).....	368
<i>Khurshida Kuchkarova</i>	
O'spirinlarda kiberbullingning profilaktikasi va psixokorreksion imkoniyatlari.....	373
<i>Ibodova Gulimehr Inoyat qizi</i>	
Pedagogical Factors and Didactic Conditions for Developing Communicative Competence in Future Teachers.....	378
<i>Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Musiqqa ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	382
<i>Altmisheva Maftunabonu Baxtiyor qizi</i>	
The Importance of the Concept of Discursive Competence in Teaching English.....	386
<i>Mukhamatjonova Diyora Rustam qizi</i>	
Koxlear implantli bolalarni ta'lim jarayoniga moslashtirishning korreksion-pedagogik asoslari.....	390
<i>Najimova Muhabbat</i>	
Alfa avlod uchun internet xavflari klassifikatsiyasi metodlarini ishlab chiqish klassifikatori	393
<i>Ahralov Shavkat Sulaymonovich, Ahrorova Sevara Sulaymon qizi</i>	
Aqli zaif o'quvchilar ta'limida sensor integratsiyaning pedagogik imkoniyatlari.....	398
<i>Tajibayeva Shaxnoza Abdumuxtorovna</i>	
Koxlear implantatsiyali o'quvchilarning psixologik-pedagogik rehabilitatsiyasi samaradorligini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.....	401
<i>Yuldasheva Saodat Utkurovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlashning ustuvor tamoyillari.....	406
<i>Akbarova Feruza Uktamjonovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Biologiya ta'lim bosqichida noan'anaviy integratsiyalashgan darslar jarayonida CLIL texnologiyasini joriy etish ..... 410 <i>Azimov Ibragimjon Toshpulatovich, Toshpo'latova Nigina Ibrohimjon qizi</i>
Onlayn ta'lim muhitida didaktik kompetensiyani takomillashtirish yo'llari ..... 416 <i>Kushimova Mahbuba Janibekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida koxlear implantga ega bolalarning eshituv-nutqiy faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari ..... 420 <i>Mirzayeva Umidaxon Inamovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda pedagogik shart-sharoitlar va tamoyillar tizimi ..... 423 <i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Talabalarda axborot-psixologik tahdidlarni oldini olishning psixologik imkoniyatlari ..... 426 <i>Ramazonov Jahongir Djalolovich</i>	
Changes in the Structure and Strength of the Aluminum Alloys SAV-1 Irradiated With Fast Neutrons ..... 431 <i>S. A. Baytelesov, F. R. Kungurov, G. N. Turdieva, I. V. Papushki, A.V. Galushko</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash kompetensiyasini baholashga diagnostik model asosida yondashuv ..... 438 <i>Suvankulova Malika Baxtiyor qizi</i>	
"Integratsion mexanizm" – integratsiyani tadqiq etishdagi muhim yo'nalish sifatida ..... 444 <i>Xayitov Lazizbek Rustamjon o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talaba qizlarining somatotipik va funksional xususiyatlariga ko'ra taqalashirilgan individual fitnes mashg'ulotlari uslubiyati ..... 447 <i>Ziyatov Muhammad Namazovich</i>	
Проблемы формирования координационных способностей у дошкольников с нарушением слуха и рекомендации по их развитию ..... 451 <i>Закирова Сарвиноз Баратовна, Кобулова Шахризода Равшан кизи</i>	
Uy ta'limi sharoitida o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari ..... 455 <i>Sodiqova Nurgul Tursunboyevna</i>	
Paradzyudoni rivojlantirishning dolzarb muammolari va ularni takomillashtirish yo'llari ..... 459 <i>Berdiyev Sherzod Ochilovich</i>	
Pedagogik antropologiya Ushinskiy talqinida ..... 462 <i>Ochilova M. P.</i>	
Using Concept Checking Questions to Improve Vocabulary Retention in English Language Classrooms: Evidence from Uzbekistan ..... 468 <i>Ramazonov Jasurbek Safar O'g'li</i>	
Oliy ta'limda tasviriy san'at: an'anaviylik va zamonaviy tendensiyalar uyg'unligi ..... 472 <i>Bozorov Farxod Toyir o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida ona tili o'qitishning kognitiv-kontseptual asoslari va lingvodidaktik tizimini takomillashtirish ..... 475 <i>Djo'rayeva Shaxnoza Shakirjanovna</i>	
O'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarga she'riy asarlarni o'qitish metodikasini takomillashtirish ..... 478 <i>Salohiddinova Lobar Qahramon qizi</i>	
Deontologik yondashuv asosida maktab direktorlarining boshqaruv madaniyatini takomillashtirish ..... 482 <i>Abdulxayeva Maxiraxon Boriyonovna</i>	
Sportchilarda gipoksik mashg'ulotlar davomida qon aylanish tizimining funksional imkoniyatlarini rivojlantirish ..... 485 <i>Adilbekov T. T.</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mehnatsevarlik va tejamkorlik fazilatlarini rivojlantirish texnologiyasi ..... 488 <i>Alisherova Raxnamo Odiljon qizi</i>	
Pedagogikada enigmatik matn tushunchasi: nazariy talqin, tasnif va didaktik funksiyalar ..... 493 <i>Ibroximova Xilola To'xtasinjon qizi</i>	
Futbol akademiyalarida yosh iste'dodlarni kashf etishda murabbiyning pedagogik mahorati va bolalar psixologiyasi ..... 498 <i>Shukurova Sayyora Sa'dullayevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Ikkinchi tartibli egri chiziqlar va ularni hayotiy masalalarga tatbiq etish orqali o'qitish metodikasi ..... 502 <i>To'xtasinov Dadaxon Farxodovich, Nafisa Tuxtasinova</i>	

Sport jamoalarida norasmiy liderlikning shakllanish omillari va psixologik asoslari (raqamli muhit kontekstida)	507
Usmonov Alisher G'offorali o'g'li	
Methodological Features of Constructing the Basketball Training Process in Physical Education Clubs of General Education Schools.....	511
Baymurotov Ismakhmud Alievich	
Kollaborativ o'qitish texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	514
Bobonova Zulfiya Alimqul qizi	
How Anxiety Affects Speaking Performance in IELTS Preparation Classes.....	517
Fariza Ergasheva O'lmas kizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullariga o'tish tendensiyalari	523
G'ofurov Jamoliddin, Ma'rifjonova Mubina	
Til darslarida komparativ tafakkurni shakllantirishning pedagogik modellari	527
Mohinbonu Usmonova Uchqun qizi	
Taekvondochilarda ideomotor tayyorgarlikni rivojlantirishda vizual signal va zarba datchikli qurilmaning diagnostik imkoniyatlari.....	532
Po'latov Xumoyun Tursunali o'g'li	
Teacher Professional Competence Development in ELT: Theoretical And Practical Perspectives	537
Qilichova Zarifa Xayrullo Qizi	
Современные подходы к формированию коммуникативных умений у учащихся с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата	540
Закирова Сарвиноз Баратовна, Зайнутдинова Зулхумор	
Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish (maktabgacha ta'lim jarayoni misolida)	544
Eldor Raxmatov Rayxonovich, Nodira Ochilova Yo'ldosheva	
Nutq rivojlanishi modulini o'qitishda bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	547
Xamroyeva Zumradxon Arabboy qizi	
Методология совершенствования теории и практики предмета "Родной язык и читательская грамотность" в системе высшего образования	551
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-pedagogik kompetentlikni rivojlantirishda smart tahlilning o'rni.....	556
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi	
Buxoro amirligida yangi usul maktablari faoliyati: yutiqqlari va muammolar.....	559
Ahmadov Olimjon Shodmonovich	
Tarbiya darslarida mifologik dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	565
Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Dilmurotova Nazokat Sobirjonovna	
Yunon-rim kurashchilarining vazn toifalarini hisobga olgan holda aylanma mashqlar asosida kuch sifatlarini rivojlantirish.....	570
Abdikulov J. N.	
The Art of Translating Wordplay: Ibrohim Gafurov's Strategies in Rendering James Joyce's Ulysses into Uzbek	574
Abduraufova Gulbahor O'tkirbek qizi, A. T. Amanov	
Xorijiy tillarni o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning didaktik tamoyillari	578
Aliyeva Mashhura Tog'aymurodovna	
"Go'zallik" konseptining paremlar orqali shakllantirilgan nominativ maydoni tahlili	583
Babanazarova Sohiba Abdusharipovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekopedagogik kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari.....	587
Raximova Nuquljon Yusupovna	
Dual ta'limning afzalliklari va rivojlanish istiqbollari	590
Sh. A. Ismatova	
Effective Methods of Mastering Connotative Educational Materials.....	593
Khoshimova Dilnoza Rixsiboyevna	

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING DIDAKTIK TAMOYILLARI

Aliyeva Mashhura Tog'aymurodovna

Navoiy davlat universiteti 2-bosqich tayanch doktoranti

<https://orcid.org/0009-0008-4847-3858>

Annotatsiya: Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalaridan foydalanishning didaktik tamoyillari nazariy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. So'nggi yillarda intellektual repetitorlik tizimlari, chat-botlar va katta til modellariga asoslangan vositalarning til ta'limida keng qo'llanilayotganligi an'anaviy didaktik tamoyillarni - individuallashtirish, izchillik, fikr-mulohaza berish va o'quvchi faolligi tamoyillarini - yangi texnologik sharoitda qayta talqin qilishni taqozo etmoqda. Maqolada SI vositalarining moslashuvchan o'qitish, avtomatlashtirilgan tuzatuvchi fikr-mulohaza va og'zaki nutqni rivojlantirishdagi imkoniyatlari xalqaro tadqiqotlar misolida ko'rib chiqiladi. O'tkazilayotgan ko'plab tadqiqot natijalariga ko'ra, SI texnologiyalari yozma va og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda, shuningdek, o'qituvchi yuklamasini kamaytirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi, biroq pedagogik nazorat va inson omilini saqlab qolish zarurligi alohida ta'kidlanadi. Maqola yakunida xorijiy til darslarida SI texnologiyalarini didaktik jihatdan asoslangan tarzda joriy etish bo'yicha tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, xorijiy til o'qitish, didaktik tamoyillar, intellektual repetitorlik tizimlari, individuallashtirish, chat-bot, katta til modellari, fikr-mulohaza, kompyuter yordamida til o'rganish (CALL), adaptiv ta'lim.

Abstract: This article provides a theoretical and applied analysis of the didactic principles underlying the use of artificial intelligence (AI) technologies in foreign language teaching. The growing integration of intelligent tutoring systems, chat-bots, and large language model-based tools into language education has prompted a reconsideration of classical didactic principles-individualization, gradual progression, corrective feedback, and learner activity-within a new technological context. The article examines, through international research, the potential of AI tools for adaptive instruction, automated corrective feedback, and the development of oral communication skills. The findings indicate that AI technologies serve as an effective means of developing both written and spoken language skills and reducing teacher workload, while the necessity of maintaining pedagogical oversight and the human factor is emphasized. The article concludes with recommendations for the didactically grounded implementation of AI technologies in foreign language classrooms.

Key words: artificial intelligence, foreign language teaching, didactic principles, intelligent tutoring systems, individualization, chatbot, large language models, feedback, computer-assisted language learning (CALL), adaptive learning.

Аннотация: В данной статье представлен теоретический и прикладной анализ дидактических принципов, лежащих в основе использования технологий искусственного интеллекта (ИИ) в обучении иностранным языкам. Растущая интеграция интеллектуальных обучающих систем, чат-ботов и инструментов, основанных на больших языковых моделях, в языковое образование обусловила необходимость переосмысления классических дидактических принципов - индивидуализации, поэтапного обучения, корректирующей обратной связи и активной деятельности обучающихся - в новом технологическом контексте. Статья на основе международных исследований рассматривает потенциал ИИ-инструментов для адаптивного обучения, автоматизированной корректирующей обратной связи и развития навыков устной коммуникации. Результаты исследования показывают, что технологии искусственного интеллекта являются эффективным средством развития как письменных, так и устных языковых навыков, а также способствуют снижению нагрузки на преподавателя. Вместе с тем подчёркивается необходимость сохранения педагогического контроля и человеческого фактора в образовательном процессе. В заключение представлены рекомендации по дидактически обоснованному внедрению технологий искусственного интеллекта в практику обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: искусственный интеллект, обучение иностранным языкам, дидактические принципы, интеллектуальные обучающие системы, индивидуализация обучения, чат-бот, большие языковые модели, обратная связь, компьютерно-опосредованное обучение языкам (CALL), адаптивное обучение.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi xorijiy tillarni o'qitish metodi-kasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. 1956-yilda Dartmut kollejida o'tkazilgan mashhur seminardan boshlab sun'iy intellekt mustaqil ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan bo'lsa, bugungi kunda intellektual repetitorlik tizimlari (Intelligent Tutoring Systems - ITS), tabiiy tilni qayta ishlash (Natural Language Processing - NLP), avtomatlashtirilgan til va nutqni tanish tizimlari, kompyuter yordamida til o'rganish (Computer-Assisted Language Learning - CALL) sohasini tubdan o'zgartirib yubordi. Bu sohada kompyuter yordamida til o'qitish amaliyoti intellektual repetitorlik tizimlari, tabiiy tilni qayta ishlash, avtomatlashtirilgan nutqni baholash, nutqni tanish va talaffuzni baholash tizimlari hamda til o'rganish jarayoni tahlili kabi sun'iy intellektga asoslangan o'quv tizimlari ta'siri ostida sezilarli darajada rivojlandi.

Intellektual repetitorlik tizimlari o'quvchi modellari, algoritmlar va neyron tarmoqlardan foydalanib, har bir o'quvchiga moslashtirilgan individual ta'limni taqlid qilish imkoniyatiga ega bo'lib, ular o'quvchi haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish, unga mos keladigan o'quv mazmunini tanlash, kognitiv yordam ko'rsatish va mazmunli muloqotga jalb qilish vazifalarini bajaradi. Bu esa o'z navbatida til o'rganuvchiga qulaylik va bir qator afzalliklar, til o'rgatuvchiga esa yengillik bilan bir qatorda samarali yo'naltirish mas'uliyatini taqdim etadi. Biroq texnologik imkoniyatlarning kengayishi o'z-o'zidan pedagogik samaradorlikni kafolatlamaydi. Sun'iy intellekt vositalarini til ta'limiga joriy etishda ularning klassik didaktika tamoyillari - ya'ni ko'rgazmalilik, izchillik va bosqichma-bosqichlik, individual yondashuv, fikr-mulohaza orqali o'rgatish, o'quvchi faolligi va ongliligi tamoyillari bilan qanchalik mos kelishini ilmiy asoslash dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sun'iy intellekt vositalarini xorijiy til ta'limiga joriy etishning nazariy negizini konstruktivizm va sotsiomadaniylik nazariyalari tashkil etadi. Bu nazariy yondashuvga ko'ra, ta'lim - bilimni faol konstruksiyalash jarayoni bo'lib, o'quvchi atrof-muhit va boshqalar bilan o'zaro ta'sir orqali mavjud bilim tizimini doimiy ravishda qayta tashkil etadi, ya'ni konstruktivizm ta'limni faol ma'no yaratish jarayoni sifatida talqin etadi. Grammatik kompetensiya kommunikativ kompetensiya tarkibiy qismlaridan biri sifatida L. Bachman (1990) tomonidan tizimli ravishda tasniflangan^[8:17]. Bachman modelida grammatik kompetensiya - so'z yasalishi (morphology), sintaksis, leksika va fonetik qoidalarni egallash darajasini o'z ichiga oladi. Ushbu nazariya keyinchalik J. Richards (2006) kabi olimlar tomonidan kommunikativ til o'qitish (Communicative Language Teaching - CLT) metodologiyasi bilan boyitilib, grammatika o'qitishning maqsadi sifatida nafaqat qoidalarni bilish, balki ularni muloqotda to'g'ri va erkin qo'llash ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

Neyron tarmoqlarga asoslangan tavsiya tizimlari esa o'quvchi xatti-harakati ma'lumotlarini dinamik tarzda modellashtirib, shaxsiylashtirilgan o'quv yo'nalishlarini bashorat qiladi va moslashtirilgan resurslarni tavsiya etadi. Bu esa o'quvchiga yo'naltirilganlik va differensialashtirilgan ta'lim kabi konstruktivistik tamoyillar bilan uyg'unlashadi, chunki bunday tizimlar o'quvchi xatti-harakati ma'lumotlarini dinamik tarzda modellashtirib, shaxsiylashtirilgan o'quv usullarini bashorat qiladi hamda moslashtirilgan resurslarni tavsiya etadi.

Didaktik nuqtayi nazardan, sun'iy intellekt texnologiyalarini til ta'limiga integratsiyalashda quyidagi klassik tamoyillarning zamonaviy talqini muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Individuallashtirish tamoyili** - har bir o'quvchining bilim darajasi, o'rganish tezligi va kognitiv xususiyatlariga moslashtirilgan o'quv rejasini taqdim etish;
2. **Fikr-mulohaza (feedback) tamoyili** - yozma va og'zaki nutqdagi xatolarni darhol va tizimli tarzda aniqlab, ma'lumot berish;
3. **Izchillik va bosqichma-bosqichlik tamoyili** - o'quv materialini o'quvchi darajasiga mos ravishda rivojlantirish va mukammallashish tartibida taqdim etish;
4. **O'quvchi faolligi va muloqotga yo'naltirilganlik tamoyili** - sun'iy intellekt vositalari orqali mazmunli, interaktiv til muloqotini ta'minlash.

1. Individuallashtirish va moslashuvchan o'qitish tamoyili

Sun'iy intellektga asoslangan shaxsiylashtirilgan ta'lim tizimlari o'quv ma'lumotlarini tahlil qilish orqali o'quvchilarning bilim olish xususiyatlari va afzalliklarini aniqlashga, shu asosda o'quv mazmunini moslashtirishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o'qitish o'quv mazmunini individual ta'lim profillariga moslashtirish orqali o'quvchi natijalarini, motivatsiyasini va o'qishdan qoniqishini oshirishga yordam beradi. Bunday natijalarga moslashtirilgan o'quv yo'nalishlarini taklif qiluvchi intellektual repetitorlik tizimlari, chat-botlar va moslashuvchan baholash vositalari orqali erishilmoqda.

2. Fikr-mulohaza (feedback) tamoyili

Ingliz tilini xorijiy til sifatida o'rganuvchilar (EFL) o'rtasida o'tkazilgan tadqiqotlar ChatGPT kabi katta til modellariga asoslangan vositalarning yozma nutqni rivojlantirishdagi samaradorligini tasdiqlamoqda. Atherton va boshqalar (2024) SI vositalarining ta'limga integratsiyasiga bag'ishlangan 56 ta maqolani tahliliy o'rganib, ta'limda sun'iy intellekt sohasida (AIED) avtomatik baholash va tavsiya berish (feedback)ni markaziy ustunlardan biri sifatida baholagan ^[1:81]. Chunki ushbu vazifalar SI orqali amalga oshirilganda an'anaviy baholashdan farqli ravishda tezkorlik va nisbatan aniqlik, dinamik va bashoratli tahlil, ya'ni natijalarni eslab qolib, uzluksiz, tizimli maslahatlar berish, xavf ostidagi (o'zlashtirish ko'rsatkichlari past bo'lgan) talabalarni aniqlab, individual o'rganish dasturlarini ishlab chiqish hamda har qanday holatda ham o'rganuvchilarni kamsitishga olib kelmaydigan usullarni qo'llash kabi afzalliklarga erishilishi xulosa qilingan. Bunday avtomatlashtirilgan tuzatuvchi fikr-mulohaza o'quvchilarni xorijiy tilni o'rganishga undash bilan birga, o'qituvchining yuzlab ishlarni baholash yukini ham sezilarli darajada kamaytiradi. Sun'iy intellekt vositalari, jumladan, neyron mashina tarjimai va chat-botlar, o'qituvchi tomonidan to'g'ri yo'naltirilgan taqdirda yanada shaxsiylashtirilgan va o'z-o'zini boshqaradigan ta'limni ta'minlaydi.

3. Izchillik va bosqichma-bosqichlik tamoyili

Bu tamoyil an'anaviy pedagogik didaktikaning eng qadimiy va asosiy qoidalaridan biri hisoblanib, unda o'quv materiali osondan qiyinga, oddiydan murakkabga o'zaro mantiqiy bog'liq bosqichlar tizimida taqdim etilishi lozim. Xorijiy tillarni o'qitishda bu, masalan, grammatik kategoriyalarning oddiy zamonlardan murakkab konstruksiyalarga, leksikaning kundalik so'zlardan terminologik qatlamga, nutq faoliyatining tinglab tushunishdan ravon gapirishga qarab bosqichma-bosqich kengayishini bildiradi. Sun'iy intellekt texnologiyalari bu tamoyilni amalga oshirishda sifat jihatdan yangi imkoniyat yaratadi, chunki an'anaviy darslikda bosqichlar barcha o'quvchilar uchun bir xil tezlikda va bir xil tartibda belgilangan bo'lsa, intellektual repetitorlik tizimlari har bir o'quvchining joriy bilim darajasini doimiy tahlil qilib, keyingi bosqichni aynan shu o'quvchi uchun optimal qiyinlik darajasida taklif qiladi. Bu yondashuv L.S. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasini" (zone of proximal development) nazariyasiga mos keladi - ya'ni o'quvchiga mustaqil bajara olmaydigan, ammo yo'naltirilgan yordam bilan bajara oladigan darajadagi vazifa berilishi, bosqichlar orasidagi "qadam" ning haddan tashqari katta yoki kichik bo'lmasligini ta'minlaydi. Bunga aniq misol - adaptiv algoritmlarga asoslangan platformalarda qo'llaniladigan spaced repetition (oralikli takrorlash) va mastery learning (bosqichni to'liq egallagandan keyin navbatdasisiga o'tish) tamoyillari: tizim o'quvchi muayyan grammatik qoidani yoki leksik birlikni belgilangan aniqlik darajasida (masalan, 80-90 % to'g'ri javob shaklida) egallamaguncha keyingi bosqichga o'tkazmaydi, shu bilan birga unutilish egri chizig'i (forgetting curve)ga asoslanib, o'tilgan materialni optimal vaqt oralig'ida takrorlatadi ^[4:216]. Bu mexanizm izchillikni shaxsiy darajada, ya'ni har bir o'quvchi uchun alohida ketma-ketlik sifatida ta'minlaydi, holbuki an'anaviy sinfda bu faqat o'rtacha o'quvchiga mo'ljallangan umumiy ketma-ketlik sifatida amalga oshirilardi.

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotda bu tamoyilning sun'iy intellekt sharoitidagi muhim didaktik xavfi ham qayd etiladi: agar algoritmlar faqat statistik ko'rsatkichlarga (to'g'ri/ noto'g'ri javoblar soni) tayansa, u haqiqiy tilshunoslik mantig'ini - masalan, grammatik kategoriyalarning bir-biriga bog'liqligini yoki kommunikativ kompetensiyaning bosqichma-bosqich shakllanish tabiatini to'liq aks ettira olmasligi mumkin. Shuning uchun tadqiqotchilar intellektual tizimlarni loyihalashda sof statistik moslashuv bilan til o'rganish nazariyasiga asoslangan pedagogik ketma-ketlikning birgalikda ishlatilishi zarurligini ta'kidlaydilar. Bu CLASS kabi tizimlarda "learning science principles" asosida dizayn qilingan repetitorlik tizimlarining aynan shu muammoni hal etishga qaratilgan yondashuvda ham ko'rinadi. Bu o'rinda ham o'qituvchining o'rni muhimligi va u SI vositalari tomonidan to'liq egallanishi mumkin emasligi dalillarini ko'rishimiz mumkin.

4. O'quvchi faolligi va muloqotga yo'naltirilganlik tamoyili

Bu tamoyil pedagogik didaktikada o'quvchining ta'lim jarayonidagi o'rnini belgilaydi: bilim tayyor holda berilmaydi, balki o'quvchi bilim olish jarayonining faol subyekti bo'lishi, mustaqil fikrlashi, izlanishi va o'rganilayotgan xorijiy tilni nutqiy faoliyat orqali, ya'ni turli vaziyatlarda amalda qo'llash bilan o'zlashtirishi lozim. Bu tamoyilning nazariy negizi hozirda faqatgina grammatik shakllarni yodlab o'rganish emas, balki kommunikativ til o'qitish (Communicative Language Teaching - mazmunli, maqsadga yo'naltirilgan muloqotda qatnashish) metodiga asoslanadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari, xususan, suhbat botlari va ovoqli interfeyslar bu tamoyilni amalga oshirishda ilgari texnik jihatdan qiyin bo'lgan bir imkoniyatni ochib berdi - har bir o'quvchiga, vaqt va makon cheklovisiz, tanqid yoki uyalishdan xoli "doimiy suhbatdosh" taqdim etdi. An'anaviy sinfda bitta o'qituvchiga 12-15 dan ortiq o'quvchi to'g'ri kelganda, har bir o'quvchining og'zaki nutq amaliyoti uchun ajratilgan vaqt juda kam bo'ladi (bu

muammo metodikada “talking time” muammosi sifatida tanilgan). Sun'iy intellektga asoslangan suhbat vositalari esa har bir o'quvchiga individual va cheksiz “gapirish vaqti” ni taqdim etadi. Bu esa o'quvchi faolligini sifat jihatdan oshiradi, chunki u endi nofaol tinglovchi emas, balki muloqotning teng huquqli ishtirokchisi sifatida ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt vositalarining affektiv (hissiy) tomoni ham ilmiy adabiyotda alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, til o'rganishda o'quvchilarning xato qilishdan qo'rqishi (language anxiety) - ayniqsa og'zaki nutqda ularning faolligini sezilarli darajada pasaytiradigan omil hisoblanadi [8:17]. Chat-botlar bilan muloqot esa baholanish bosimi past bo'lgan, xavfsizroq muhitda til amaliyoti qilish imkonini berib, ushbu psixologik to'siqni qisman bartaraf etishga yordam beradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt tizimlari tinglab tushunish materiallarini (qo'shiqlar, hikoyalar, dialoglar) o'quvchi qiziqishlariga moslashtirib taqdim etish orqali ham ichki motivatsiyani, ham faollikni oshirishi qayd etilgan.

Biroq bu tamoyilni sun'iy intellekt vositalari orqali amalga oshirishda ham muhim metodologik nozik nuqta mavjud. Muloqotga yo'naltirilganlik faqat “gaplashish miqdori” ga emas, balki muloqotning mazmunlilik va o'zaro ta'sir sifatiga asoslanishi kerak. Agar chat-bot bilan suhbat faqat mexanik savol-javob shaklida, real kommunikativ maqsadsiz davom etsa, bu o'quvchi faolligini tashqi ko'rinishda oshiradi, biroq haqiqiy kommunikativ kompetensiyani rivojlantirmaydi. Shuning uchun ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, sun'iy intellekt vositalari muloqotga yo'naltirilganlik tamoyilini samarali amalga oshirishi uchun o'qituvchi tomonidan pedagogik maqsadga asoslangan vazifalar (task-based scenarios), masalan, rolli o'yinlar, muammoni hal qilish dialoglari, fikr almashish kabi topshiriqlar bilan birlashtirilishi zarur [8:20].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot asosida ishlab chiqilgan bosqichli integratsiya modeli uchta bosqichni qamrab oladi.

Birinchi bosqich - diagnostika va maqsad qo'yish (1-2-hafta): o'quvchilarning grammatik kompetensiya darajasi SI diagnostika vositalari yordamida aniqlanadi va individual rivojlanish yo'li (Individual Learning Path) tuziladi.

Ikkinchi bosqich - yo'naltirilgan SI mashqlari (3-12-hafta): o'quvchilar muayyan grammatik mavzular bo'yicha SI platformalarida kundalik 20-30 daqiqalik mustaqil mashg'ulotlar olib boradi.

Uchinchi bosqich - integratsion baholash (13-16-hafta): o'quvchining grammatik kompetensiyasi autentik yozma va og'zaki topshiriqlar orqali qayta baholanib, SI yordamidagi o'sish indeksi hisoblanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotda Navoiy shahridagi oliy o'quv yurtlaridan 124 nafar ingliz tili yo'nalishi 2-kurs talabalari ishtirok etdi. Tajriba guruhi (n = 62) o'quv yili davomida yuqorida tavsiflangan bosqichli integratsiya modelidan foydalandi; nazorat guruhi (n = 62) an'anaviy o'qitish metodikasi asosida ta'lim oldi. Tadqiqot boshida va oxirida grammatik kompetensiya darajasini o'lchash uchun validlangan grammatik kompetensiya testi (GCT) va CEFR B1-B2 darajasidagi yozma nazorat ishlari qo'llanildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki: tajriba guruhida grammatik kompetensiya indeksi o'rtacha 34,7 % ga oshgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 18,2 % ni tashkil etdi. Xususan, SI vositalarini faol qo'llagan talabalarda kompleks grammatik tuzilmalar - shart gaplari, passiv qurilmalar, modal fe'llarni qo'llash to'g'riligi sezilarli darajada yaxshilandi. Bundan tashqari, tajriba guruhi talabalarining xato takrorlash koeffitsiyenti 41 % ga kamaydi, bu esa SI teskari aloqasining uzoq muddatli ta'siri borligini bildiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, xorijiy tillarni o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish faqat texnologik yangilik emas, balki an'anaviy pedagogik didaktika tamoyillarining zamonaviy sharoitda qayta talqin etilishi hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt vositalari individuallashtirilgan ta'lim, tezkor fikr-mulohaza va og'zaki hamda yozma nutqni rivojlantirishda samarali natijalar bermoqda. Biroq bu vositalarning samaradorligi faqat ular pedagogik nazorat ostida, didaktik tamoyillarga muvofiq va o'qituvchining kasbiy mahorati bilan uyg'unlikda qo'llanilgandagina to'laqonli namoyon bo'ladi. Shu sababli xorijiy til o'qituvchilarini sun'iy intellekt savodxonligi bo'yicha tayyorlash, mos uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqish va sun'iy intellekt vositalarini o'quv dasturlariga bosqichma-bosqich, ilmiy asoslangan tarzda joriy etish kelgusi tadqiqotlar va amaliyot uchun ustuvor yo'nalish bo'lib qolishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Atherton P., Topham L., Khan V. AI and student feedback. - 16th International Conference on Education and New Learning Technologies (EDULEARN24). - Palma, Spain, 2024. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2024>
2. Dogan Y., Talan T. Artificial intelligence in foreign language learning: A bibliometric analysis - Journal of Pedagogical Research, 2025. - Vol. 9, No. 2. - P. 206-230. <https://doi.org/10.33902/JPR.202427734>
3. Klimova B., Pikhart M., Al-Obaydi L.H. Exploring the potential of ChatGPT for foreign language education at the university level. – Frontiers in Psychology, 2024. - Vol. 15. - Art. 1269319. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1269319>
4. Lin Y., Wu L., Li K., Yu M. Application of Artificial Intelligence in Teaching English as a Foreign Language: Progress, Challenges, and Trends. - English Language Teaching and Linguistics Studies, 2024. -Vol. 6, No. 4. - P. 215-228. <https://doi.org/10.22158/eltls.v6n4p215>
5. Liu M. Exploring the Application of Artificial Intelligence in Foreign Language Teaching: Challenges and Future Development. - SHS Web of Conferences, 2023. - Vol. 168. - Art. 03025. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202316803025>
6. Maity S., Dero A. Generative AI and Its Impact on Personalized Intelligent Tutoring Systems – arXiv preprint arXiv:2410.10650, 2024.
7. Schmidt T., Strasser T. Artificial Intelligence in Foreign Language Learning and Teaching: A CALL for Intelligent Practice. - Anglistik, 2022. - Vol. 33, No. 1. - P. 165-184.
8. Yarlagadda K.C. AI in Education: Personalized Learning and Intelligent Tutoring Systems. - European Journal of Computer Science and Information Technology, 2025. - Vol. 13, No. 32. - P. 15-27. <https://doi.org/10.37745/ejcsit.2013>
9. Exploring the role and impact of artificial intelligence in personalized foreign language teaching. Discover Artificial Intelligence. - Springer Nature, 2025. <https://doi.org/10.1007/s44163-025-00546-9>
10. Gholami L.S. Artificial Intelligence in Foreign Language Learning and Teaching. - Academia.edu, 2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(6)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.